

Wat drijft me dan om over Etienne Decroux te schrijven? Zag ik in hem niet iemand in wiens werkzaamheid ik mijn eigen diepste verlangen herkende? Heb ik hem in mijn eigen eenzame werk na twintig jaar niet terug ontmoet, zij het dan wellicht in een totaal andere vorm, zelfs in een ander medium, alsof er door de mutatie heen niets fundamenteel nieuws gebeurd is?

Etienne Decroux was oorspronkelijk. Ik denk aan de woorden van Descartes: 'Je ne veux même pas savoir s'il y a eu des hommes avant moi'.

Decroux is niet naar het theater gegaan vanuit enige belangstelling voor de kunst. Hij had een politiek motief. De politiek en niet de kunst leek voor hem een opening te zijn naar echtheid. Hij wou redenaar worden, het volk toespreken. Hij kwam uit een anarchistisch, vrijzinnig milieu, had sympathie voor Proudhon, was nudist en vegetariër. Zo ging hij naar Jacques Copeau en daàr in Le Vieux Colombier ontdekte hij de zelfstandigheid van het lichaam. Rodin, Jean-Jacques Rousseau (*Le Mé-nuisier* is gestart vanuit *Emile*), Baudelaire, Victor Hugo hielden hem bezig. 'Après avoir vu au musée les œuvres de L'Égypte ou de l'impressionisme on revient honteux d'être acteur.'

Decroux was een onderzoeker, hij was be-giftigd met een zeer analytische geest. Hij kwam op dingen die niemand ooit bewust aangeraakt had, hij bakende af, definieerde, legde nieuwe relaties en gaf ze een naam zodat ze konden worden gehanteerd. Hoofd, hals, borstkas, lenden, bekken... armen, handen, ogen... alles onderzocht hij, genuanceerd, in elke mogelijke positie, legde daar de communicatieve eigenheden van vast, onderzocht verder de mogelijke combinaties, de ritmes, de snelheden en verwees daarbij niet zelden naar de dierenwereld: het zeepaardje op zijn embleem stond voor de verplaatsing *ainsi des-siné*, een gefixeerde houding die in de ruimte van plaats verandert. Deze attitude van onderzoek en analyse doet me fel denken aan het toenmalige Bauhaus, waar Kandinsky, Klee, Itten of Schlemmer werkten aan de soms niet ongevaarlijke bewustwording van een taal.

Decroux wou een theater dat enkel door het lichaam werd opgebouwd. Een autonome mime, steeds geladen met een dramatiek: de zwaartekracht die het lichaam tegen de aarde drukt, zoals Prometheus vastgeketend was aan de rots. 'Le mime corporel est un art prométhique.' Het rechtop staan van de mens was een daad van wilskracht en protest. 'Tout est symbole.' De zwaartekracht werd verheven tot metafoor voor de menselijke conditie. Het was zijn grote uitgangspunt.

Decroux is niet alleen de man die de mime een grammatica heeft geschonken, een solfège die door iedereen naar goeddunken kan worden gehanteerd. Dit is het beeld dat meestal afgeschilderd wordt; zo is hij nog bruikbaar in onze tijdsgeest.

Neen, Etienne Decroux zal vooral de geschiedenis ingaan als één van de figuren die tegenover het realistische theater, zeg maar Stanislavski, een theater plaatste van kunstmatigheid, zelfs vormelijkheid. Het lichaam van de Decrouxiaanse mime is een artificieel lichaam, geometriseerd, de chaos en de onvoorspelbaarheid is in banen geduwd. Decroux zocht iets universeels, de mime die hij op het podium plaatste was geen individu, leefde noch op een bepaald tijdstip noch op een concrete plaats. Het theater van Decroux was een ritueel theater: 'on n'est pas sur la scène pour être naturelle. La scène est un instant de cérémonie.' Zijn zogenaamde *figures, enchainements, numéros* waren geen oefeningen voor later. Zij waren het theater zelf, gecodificeerd, gecanoniseerd. Elke beweging, elk ritme... was het resultaat van gearticuleerd onderzoek en eenmaal iets goed bevonden diende het zo te blijven bestaan. Het denken van Decroux liep naar mijn mening uit op een grote statiek. Hij was classicist in al zijn vezels, hij fulmineerde tegen 'le suicide dans la lai-

de koord, de opwarming waarin deze koord gebruikt werd, *la remise de la corde* (stijloefening), *les gammes, les dessins, les figures... les marches* en ten slotte het lied *Ecoute mon cœur* dat met een *enchainement* van vaststaande bewegingen werd gezongen, Decroux voorop, iedereen kijkend naar de spiegelwand.

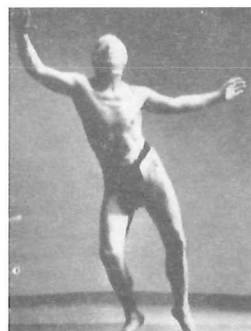
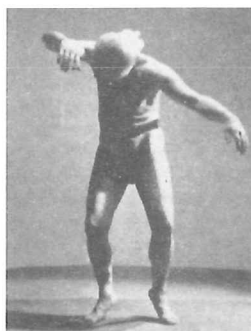
Tussen de lessen in zat hij te schrijven aan zijn bureau, de rug naar een massa ordentelijk geklasseerde beschreven bladen. Decroux was een denker, dus per definitie een schrijver. Hij had een gedragen taal, een taal van standbeelden. En hij sprak ook zo. Hij had een zware stem, sprak met intonaties, pauzes, bijna in geritmeerde verzen. En als hij het niet zei zong hij het.

Zijn persoonlijkheid dwong hem te werken in de beslotenheid van zijn huis. Geen pers, geen society.

De eerste keer in mijn leven zag ik Etienne Decroux bij een lezing aan de RUG. Hij droeg een korte broek. Zonder zijn soevereniteit te verliezen onderbrak hij plots zijn betoog: 'Suzanne, donne-moi un bonbon.'

Bonjour, Monsieur Decroux.

Lukas Vandenabeele, mei 1995

Méditation. Etienne Decroux
Etienne Weill

deur, les grimaces' – en met dit laatste bedoelde hij niet zozeer het gelaat maar, hoe zal ik het benoemen, het design-theater (het design-meubilair, de design-architectuur). 'Je n'aime pas montrer mon âme. Je ne crois pas qu'elle soit digne d'un publique. Je ne veux pas montrer mon individualité'. Of om het met de woorden van Cézanne te zeggen: 'Je veux douer les choses d'un sentiment d'éternité... un art solide et durable comme l'art des musées.' Decroux is het No van het avondland, hij hanteerde zelf de term *doctrine*, sprak over *LA beauté*. De vrijzinnige Decroux had iets mystieks, hij was de bouwer van een Sacrum. Elke les verliep volgens een vast patroon: de bel, de handdruk, de ontvangst van